

LT

LT

LT

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2011.4.5
KOM(2011) 173 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

ES romų integracijos nacionalinių strategijų planas iki 2020 m.

1. ROMŲ PADĖTIES GERINIMAS. SAJUNGOS IR JOS VALSTYBIŲ NARIŲ SOCIALINĖ IR EKONOMINĖ BŪTINYBĖ

Daugelis iš apytiksliai 10–12 mln. romų¹ Europoje kasdien susiduria su išankstiniu nusistatymu, netolerancija, diskriminacija ir socialine atskirtimi. Jie yra marginalizuojami ir gyvena labai prastomis socialinėmis ir ekonominėmis sąlygomis. XXI amžiaus pradžioje Europos Sąjungoje (ES) tai nepriimtina.

ES naujoje pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijoje „Europa 2020“ nustatomas tikslas šalinti nuolatinę ekonominę ir socialinę didžiausios Europos mažumos marginalizaciją. Vedant aktyvų dialogą su romais būtina imtis ryžtingų veiksmų tiek nacionaliniu, tiek ES lygmeniu. Nors atsakomybė imtis šių veiksmų visų pirma tenka valdžios institucijoms, tai tebėra iššūkis, nes socialinė ir ekonominė romų integracija yra dviejų kryptių procesas, dėl kurio dauguma žmonių, taip pat romų bendruomenių nariai, turi pakeisti mąstymą².

Visų pirma valstybės narės turi užtikrinti, kad romai nebūtų diskriminuojami ir turėtų tokias pačias sąlygas, kaip visi kiti ES piliečiai, taip pat galėtų vienodai naudotis visomis ES pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintomis pagrindinėmis teisėmis. Be to, reikia imtis veiksmų nuolatiniam romų skurdui, kurį patiria karta po kartos, šalinti. Daugelyje valstybių narių romai sudaro nemažą mokyklinio amžiaus vaikų ir paauglių – būsimos darbo jėgos – dalį, kuri didėja. Romų bendruomenė palyginti jauna – 35,7 proc. jų jaunesni negu 15 m. (ES vidurkis – 15,7 proc.). Vidutinis romų amžius yra 25 m., palyginti su vidutiniu visos ES gyventojų amžiumi, kuris yra 40 m.³ Didžioji dauguma darbingo amžiaus romų neturi išsilavinimo, kad galėtų rasti gerą darbą. Todėl labai svarbu investuoti į vaikų romų ugdymą, kad vėliau jie galėtų sėkmingai įsidarbinti. Valstybėse narėse, kuriose gyvena daug romų, šis reiškinys turi ekonominių padarinių. Apskaičiuota, kad Bulgarijoje apie 23 proc. naujų darbo rinkos dalyvių – romai, Rumunijoje jie sudaro apie 21 proc.⁴

Didelė dalis ES gyvenančių romų yra teisėtai gyvenantys trečiųjų šalių piliečiai. Sunkios jų gyvenimo sąlygos panašios į daugelio ES pilietybę turinčių romų, tačiau, be to, jie patiria į ES atvykstančių migrantų sunkumus. Šiuos sunkumus siekiama šalinti ES politika, kuria skatinama trečiųjų šalių piliečių integracija, atsižvelgiant į itin pažeidžiamų grupių poreikius⁵.

Gyventojų romų integracija bus naudinga ne tik socialiniu požiūriu, bet ir ekonomiškai – tiek gyventojams romams, tiek bendruomenėms, kuriose jie gyvena. Pavyzdžiui, neseniai Pasaulio banko atliktas tyrimas⁶ rodo, kad visapusiškos romų integracijos į darbo rinką ekonominė

¹ Terminas *romai*, panašiai kaip kituose Europos Parlamento ir Europos Vadovų Tarybos politiniuose dokumentuose, vartojamas kaip gimininis terminas, žymintis sąvoką, aprėpiančią daugumą panašių kultūrinių požymių žmonių grupes, kaip antai: sintus, klajoklius, *kalé*, *gens du voyage* ir pan. – nesvarbu, ar jie sėslūs, ar ne. Apie 80 proc. romų yra sėslūs (SEC(2010) 400).

² COM(2010) 133 galutinis, p. 5.

³ „Fundación Secretariado Gitano“ tyrimas „Sveikata ir romų bendruomenė. Padėties Europoje tyrimas“ (angl. „Health and the Roma community, analysis of the situation in Europe“), 2009 m. Tyrimė apžvelgiama padėtis Bulgarijoje, Čekijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Portugalijoje, Rumunijoje ir Slovakijoje.

⁴ Pasaulio bankas, „Romų įtrauktis. Bulgarijos, Čekijos, Rumunijos ir Serbijos ekonominė galimybė“ (angl. „Roma Inclusion: An Economic Opportunity for Bulgaria, the Czech Republic, Romania and Serbia“), 2010 m. rugsėjo mėn.

⁵ Komunikatą dėl Europos trečiųjų šalių piliečių integracijos darbotvarkės numatyta paskelbti 2011 m.

⁶ Pasaulio bankas, „Romų įtrauktis. Bulgarijos, Čekijos, Rumunijos ir Serbijos ekonominė galimybė“, 2010 m. rugsėjo mėn.

vertė kai kuriose šalyse gali siekti apie 0,5 mlrd. EUR per metus. Jeigu darbo rinkoje dalyvautų daugiau romų, padidėtų ekonominis produktyvumas, sumažėtų vyriausybės mokėjimai už socialinę paramą ir padidėtų įplaukos iš pajamų mokesčių. Iš minėto Pasaulio banko tyrimo taip pat matyti, kad mokestinės pajamos dėl romų integracijos į darbo rinką yra apie 175 mln. EUR per metus vienoje šalyje. Dėl visų šių svarbių romų integracijos ekonominių ir finansinių pasekmių galėtų padidėti plačiosios visuomenės atvirumas romams, taigi palengvėtų romų integracija į jų gyvenamas bendruomenes.

Be to, romų ekonominė integracija padės užtikrinti socialinę sanglaudą ir pagerinti pagarbą pagrindinėms teisėms, įskaitant mažumų teises, taip pat naikinti rasinę diskriminaciją, diskriminaciją dėl odos spalvos, etninę diskriminaciją bei diskriminaciją dėl socialinės kilmės ir priklausymo mažumai⁷.

ES pateikė kelis pasiūlymus, kuriais ragino valstybes narės skatinti socialinę ir ekonominę romų integraciją, naujausias toks raginimas – 2010 m. balandžio mėn. komunikate⁸. Valstybės narės jau įpareigos nediskriminuodamos suteikti romams (kaip ir kitiems ES piliečiams) galimybę mokytis, dirbti, siekti profesinio išsilavinimo, gauti sveikatos priežiūros paslaugas, socialinę apsaugą ir būstą pagal Direktyvą 2000/43/EB. Griežta šios direktyvos⁹ įgyvendinimo priežiūra galėtų padėti įvertinti romų integracijos mastą.

Nors pažangos būta ir valstybių narių, ir ES lygmeniu¹⁰, pastaraisiais metais daugelio romų kasdienybėje nedaug kas pasikeitė. Komisijos Romų reikalų darbo grupė nustatė¹¹, kad vis dar nėra griežtų ir proporcingų priemonių daugelio ES gyventojų romų socialinėms ir ekonominėms problemoms spręsti.

Kovojant su romų socialine atskirtimi vien nediskriminavimo nepakanka, taigi siekdama minėto uždavinio Komisija ragina ES institucijas pritarti ES romų integracijos nacionalinių strategijų planui. Juo būtų papildyti ir sustiprinti ES teisės aktai dėl lygybės ir atitinkamos politikos kryptys, nes nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis, taip pat vedant dialogą su romais ir jiems prisidedant, būtų tenkinami konkretūs romų poreikiai, susiję su vienoda galimybe įsidarbinti, mokytis, gauti būstą ir naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis.

Šiuo ES planu siekiama apčiuopiamai pakeisti romų gyvenimą. Tai ES atsakas į dabartinę padėtį – planu nepakeičiama valstybių narių pirminė atsakomybė šiuo klausimu. Šiuo ES planu Europos Komisija ragina, kad valstybės narės, atsižvelgdamos į gyventojų romų skaičių jų teritorijoje¹² ir esamą padėtį, taikytų arba toliau plėtotų nuoseklų požiūrį į romų integraciją ir pritartų toliau nurodytiems tikslams.

⁷ Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnis ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnis.

⁸ COM(2010) 133, „Socialinė ir ekonominė romų integracija Europoje“.

⁹ 2000 m. birželio 29 d. Tarybos Direktyva 2000/43/EB, įgyvendinanti vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės (OL L 180, 2009 7 19).

¹⁰ COM(2010) 133 galutinis, 2 skirsnis.

¹¹ Komisijos Romų reikalų darbo grupė buvo sukurta 2010 m. rugsėjo 7 d., siekiant racionalizuoti ir įvertinti tai, kaip valstybės narės naudoja ES lėšas romų integracijai, nustatyti lėšų naudojimo veiksmingumą, parengti atitinkamas gaires, taip pat įvardyti lėšų naudojimo trūkumus.

¹² Žr. Europos Tarybos duomenis http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/default_EN.asp, kurie pateikti šio komunikato priede.

2. TIKSLINIO POŽIŪRIO POREIKIS. ES ROMŲ INTEGRACIJOS NACIONALINIŲ STRATEGIJŲ PLANAS

Siekiant didelės pažangos romų integracijos srityje, šiuo metu itin svarbu imtis ryžtingesnių veiksmų ir užtikrinti, kad nacionaline, regionine ir vietos integracijos politika **aiškiai ir konkrečiai būtų telkiamas dėmesys į romus** ir kad **aiškiomis priemonėmis** būtų tenkinami romų poreikiai, kad jie nebepatirtų nepatogumų ir kad už šiuos nepatogumus jiems būtų atlyginta. Tikslinis požiūris, kuris taikomas atsižvelgiant į platesnę kovos su skurdu ir atskirtimi strategiją ir kuriuo remiamos ir kitos pažeidžiamos bei skurdžios grupės, tiek ES, tiek nacionaliniu lygmeniu yra suderinamas su nediskriminavimo principu. Pagal vienodo požiūrio principą valstybėms narėms neužkertamas kelias išsaugoti arba priimti konkrečias priemones, skirtas nepatogumų dėl rasinės ar etninės kilmės prevencijai arba kompensacijai už šiuos nepatogumus¹³. Kai kurios valstybės narės jau sėkmingai ėmėsi teigiamų veiksmų romų atžvilgiu, nes įprastinių socialinės įtraukties priemonių nepakako konkrečioms romų poreikiams tenkinti¹⁴.

Siekdama užtikrinti, kad valstybėse narėse būtų vykdoma veiksminga politika, Komisija siūlo **romų integracijos nacionalines strategijas** kurti arba – jeigu jos jau sukurtos – pritaikyti taip, kad jomis būtų siekiama **ES romų integracijos tikslų**, įgyvendinami tiksliniai veiksmai ir šiems veiksams įgyvendinti būtų skiriamas pakankamas finansavimas (nacionalinis, ES ir kitoks). ES siūlo, kaip šalinti dabartinės veiksmingesnio ES lėšų naudojimo kliūtis, ir rengia **griežtą priežiūros mechanizmą**, kad užtikrintų konkrečius rezultatus romams.

3. ES UŽMOJIS NUSTATYTI ROMŲ INTEGRACIJOS TIKSLUS

Iš Europos Komisijos Metinės augimo apžvalgos¹⁵ matyti, kad valstybės narės ir ES turi dar daug nuveikti, kad įgyvendintų strategiją „Europa 2020“ ir pasiektų pagrindinius jos tikslus, kurie remiami pavyzdinėmis iniciatyvomis¹⁶. Kai kurios valstybės narės, sprendamos romų užimtumo, skurdo ir švietimo klausimus, kartu sieks pažangos įgyvendinamos strategijos „Europa 2020“ tikslus užimtumo, socialinės įtraukties ir švietimo srityse.

ES romų integracijos tikslai, atsižvelgiant į gyventojų romų dalį, turėtų aprėpti **keturias pagrindines sritis: galimybę mokytis, įsidarbinti, naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis ir gauti būstą**. Šie būtiniausi standartai turėtų būti grindžiami bendrais, palyginamais ir patikimais rodikliais. Minėtus tikslus svarbu įgyvendinti, kad valstybės narės galėtų lengviau pasiekti bendrus strategijos „Europa 2020“ tikslus.

- **Galimybė mokytis.** *Užtikrinti, kad visi romų vaikai baigtų bent pradinę mokyklą*

¹³ Tarybos direktyva 2000/43/EB (OL L 180, 2000 7 19).

¹⁴ Pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės vietos Klajoklių paramos švietimo srityje tarnyba teikia tikslines paslaugas, kuriomis klajoklių bei romų vaikams siekiama užtikrinti vienodą galimybę mokytis ir pasiekti vienodų rezultatų mokslo srityje. Kitas pavyzdys – projektas „JOBS for Roma“ Bulgarijoje, pagal kurį teikiama parama bedarbiams romams ir verslininkams. Kiti pavyzdžiai apibūdinti 2010 m. Komisijos ataskaitoje „Romų socialinės įtraukties ir nediskriminavimo priemonių gerinimas ES“, Taip pat žr. Europos Komisijos 2009 m. tyrimą „Teigiamą poveikį turinčių priemonių tarptautinės perspektyvos“ (angl. „International perspectives on positive action measures“)

¹⁵ COM(2011) 11, „Metinė augimo apžvalga. Visapusiško ES atsako į krizę spartinimas“.

¹⁶ Iš septynių pavyzdinių iniciatyvų šiuo atveju aktualiausios „Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi planas“, „Naujų įgūdžių ir darbo vietų darbotvarkė“ bei „Inovacijų sąjunga“.

Gyventojų romų laimėjimai švietimo srityje daug mažesni negu kitų gyventojų, nors situacija valstybėse narėse nevienoda¹⁷.

Lankyti pradinę mokyklą privaloma visose valstybėse narėse ir jos privalo užtikrinti, kad galėtų visi vaikai, kurie pagal amžių privalo jį įgyti. Aktualiausi duomenys matyti iš 2009 m. darbo jėgos tyrimo¹⁸ – visoje ES pradinį išsilavinimą įgyja apie 97,5 proc. vaikų.

Tyrimai rodo, kad kai kuriose valstybėse narėse pradinę mokyklą baigia tik nedaug romų vaikų¹⁹. Paprastai itin daug vaikų romų mokosi specialiojo ugdymo įstaigose ir segreguotose mokyklose. Būtina stiprinti ryšius su bendruomenėmis per tarpininkus kultūros srityje ir (arba) mokyklose, bažnyčias, religines asociacijas arba bendruomenes, taip pat aktyviai dalyvaujant romų vaikų tėvams, kad pagerėtų mokytojų žinios apie įvairias kultūras, būtų sumažinta segregacija ir laikomasi pradinės mokyklos lankymo reikalavimo. Kartu su Europos Taryba Komisija planuoja per dvejus metus apmokyti apie 1000 tarpininkų. Jie gali informuoti tėvus ir patarti jiems dėl vietos švietimo tvarkos, taip pat padėti užtikrinti, kad vaikai sėkmingai tęstų mokslus.

Gera žinoma, kad mokyklos nelankantys, vėlai ją lankyti pradedantys arba per anksti baigiantys vaikai ilgainiui patiria didelių sunkumų – pradedant neraštingumu, kalbos problemomis ir baigiant tuo, kad jaučiasi atskirti ir nevisaverčiai. Šiems vaikams sunkiau tęsti mokslus, įstoti į universitetą ar gauti gerą darbą. Todėl skatinamos programos, pagal kurias mokyklų nebaigusius jaunuoliams suteikiama antra galimybė, įskaitant programas, kuriomis aiškus dėmesys skiriamas romų vaikams. Taip pat turėtų būti teikiama parama mokytojų mokymo programoms keisti ir naujoviškiems mokymo metodams kurti. Tam, kad daugeliu atžvilgių nepalankioje padėtyje esantys vaikai lankytų mokyklą, būtina bendradarbiauti įvairiuose sektoriuose ir įgyvendinti tinkamas paramos programas. Pabrėžti vaikų ir suaugusių romų neraštingumo mažinimo svarbą – Raštingumo aukšto lygio darbo grupės ir raštingumo kampanijos, kurią Komisija pradeda prisidėdama prie strategijos „Europa 2020“ pavyzdinės iniciatyvos „Nauji įgūdžiai ir darbo vietos“, tikslas.

Komisija priėmė Komunikatą dėl ankstyvojo ugdymo ir priežiūros²⁰, kuriame pabrėžta, kad mokyklą lankančių romų vaikų skaičius gerokai mažesnis, o paramos jiems reikia daugiau. Didesnės galimybės įgyti aukštos kokybės išsilavinimą nesegreguotose ikimokyklinio ugdymo įstaigose gali būti itin svarbios šalinant romų vaikų sunkumus švietimo srityje – tai matyti šiuo metu kai kuriose valstybėse narėse iš ES biudžeto įgyvendinant bandomuosius romų integracijos projektus²¹.

Štai todėl valstybės narės turėtų užtikrinti, kad visi romų vaikai turėtų galimybę įgyti kokybišką išsilavinimą ir nebūtų diskriminuojami ar segreguojami, nepaisant to, ar jie

¹⁷ 2008 m. Atviros visuomenės instituto atlikto tyrimo duomenimis (gauti septynių valstybių narių duomenys) vidurines mokyklas lanko apie 10 proc. romų.

¹⁸ 2009 m. Darbo jėgos tyrimą galima rasti adresu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/microdata/lfs>.

¹⁹ Atviros visuomenės institutas, „Tarptautiniai lyginamieji romų švietimo duomenys“ (angl. „International Comparative Data Set on Roma Education“, 2008 m. Turimi 6 valstybių narių pradinio išsilavinimo duomenys: Bulgarijos, Latvijos, Lietuvos, Rumunijos, Slovakijos ir Vengrijos. Svertinis vidurkis šiose valstybėse narėse – 42 proc.

²⁰ COM(2011) 66.

²¹ Bandomasis projektas „Gera pradžia. Daugiau galimybių mažamečiams romų vaikams naudotis kokybiškomis paslaugomis“ (angl. „A Good Start: scaling-up access to quality services for young Roma children“).

sėslūs, ar ne. Valstybės narės turėtų bent jau užtikrinti, kad vaikai romai baigtų pradinę mokyklą. Vadovaudamosi strategija „Europa 2020“ jos taip pat turėtų gerinti galimybę lankyti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas ir sumažinti vidurinių mokyklų nebaigiančių romų skaičių. Jaunuoliai romai turėtų būti itin skatinami siekti ir vidurinio bei tretinio išsilavinimo²².

- **Galimybė įsidarbinti. Sumažinti romų ir kitų gyventojų užimtumo skirtumus**

Vienas pagrindinių strategijos „Europa 2020“ tikslų – kad 75 proc. 20–64 m. amžiaus gyventojų turėtų darbą (užimtumo lygis ES vidutiniškai siekia 68,8 proc.²³). 2011 m. metinėje augimo apžvalgoje išdėstyta, kaip pagal nacionalines reformų programas valstybės narės nustato nacionalinius užimtumo tikslus, pagal kuriuos galima vertinti pažangą. Romų socialinės ir ekonominės padėties empiriniai duomenys ir tyrimai rodo, kad romų ir kitų gyventojų užimtumas gerokai skiriasi.

Pasaulio bankas nustatė, kad romų (ypač moterų) užimtumas gerokai mažesnis negu ne romų daugumos²⁴. Europos pagrindinių teisių agentūros septyniose valstybėse narėse atlikto tyrimo rezultatai taip pat rodo, kad esama didelių skirtumų ir kad romai užimtumo srityje mano esantys labai diskriminuojami²⁵.

Todėl valstybės narės turėtų nediskriminuodamos suteikti gyventojams romams visapusišką galimybę siekti profesinio išsilavinimo, įsidarbinti, taip pat naudotis savisamdos priemonėmis ir iniciatyvomis. Turėtų būti skatinama galimybė naudotis mikrokreditais. Viešajame sektoriuje deramas dėmesys turėtų būti skiriamas kvalifikuotiems valstybės tarnautojams romams. Valstybinės įdarbinimo tarnybos galėtų padėti romams – teikti individualias paslaugas ir tarpininkauti. Tai galėtų padėti pritraukti romus į darbo rinką ir padidinti jų užimtumo lygį.

- **Galimybė naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis. Sumažinti romų ir kitų gyventojų sveikatos būklės skirtumus.**

Vyrų gyvenimo trukmė ES yra 76 m., moterų – 82 m.²⁶. Romų gyvenimo trukmė – apie 10 m. trumpesnė²⁷. Be to, kūdikių mirtingumas ES yra 4,3 mirčių tūkstančiui gimimų²⁸, tačiau

²² Šiuo atžvilgiu užtikrinant mokymosi ir įgūdžių įgijimo galimybes reikėtų aktyviai nagrinėti būdus naudoti naujoviškus metodus, pavyzdžiui, pasitelkiant informacines ir ryšių technologijas.

²³ COM(2011) 11, 3 priedas „Bendros užimtumo ataskaitos projektas“. Taip pat žr. 2009 m. Darbo jėgos tyrimą: 2009 m. moterų užimtumas buvo 62,5 proc., vyrų – 75,8 proc. Tyrimą galima rasti adresu

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=t2020_10.

²⁴ Pasaulio bankas, *op. cit.*

²⁵ Pagrindinių teisių agentūra, Europos Sąjungos mažumų ir diskriminacijos tyrimas, pagrindinių rezultatų ataskaita, 2009 m.

²⁶

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/dataset?p_product_code=TSDPH100.

²⁷ COM(2009) 567, „Solidarumas sveikatos srityje. Sveikatos priežiūros skirtumų mažinimas ES“. Taip pat žr. „Fundación Secretariado Gitano“, *op. cit.* ir Sepkowitz K., „Pasaulio gyventojų romų sveikata“ (angl. „Health of the World's Roma population“), 2006 m. – atsižvelgiama į padėtį Čekijoje, Airijoje, Slovakijoje ir Bulgarijoje.

²⁸ Jaunesnių negu vienu metų vaikų mirčių skaičiaus per metus ir per tuos metus gyvų gimusių kūdikių skaičiaus santykis. Eurostatas, 2009 m., http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_minfind&lang=en.

turima įrodymų, kad romų bendruomenėse kūdikių mirtingumas gerokai didesnis. Jungtinių Tautų vystymo programos penkių šalių ataskaitoje pažymėta, kad vaikų romų mirtingumas skirtingose šalyse yra 2–6 kartus didesnis negu kitų gyventojų. Apie didelį kūdikių mirtingumą romų bendruomenėje pranešama kitose šalyse²⁹.

Iš šių skirtumų matyti, kad apskritai romų ir ne romų sveikata nevienoda. Skirtumus lemia prastos romų gyvenimo sąlygos, tikslinių informavimo kampanijų trūkumas, ribota galimybė gauti kokybiškas sveikatos priežiūros paslaugas ir didesni pavojai sveikatai. Iš Pagrindinių teisių agentūros tyrimo³⁰ matyti, kad viena ypatingų romų problemų – sveikatos priežiūros darbuotojų diskriminacija romų atžvilgiu: 17 proc. respondentų nurodė per pastaruosius 12 mėn. patyrę diskriminaciją šioje srityje. Prevencijos paslaugomis gyventojai romai naudojasi mažai – kai kurie tyrimai rodo, kad per 25 proc. vaikų romų negauna visų reikiamų skiepų³¹.

Todėl valstybės narės romams ir kitiems gyventojams turėtų teikti galimybę tomis pačiomis sąlygomis naudotis kokybiškomis to paties lygio sveikatos priežiūros paslaugomis – visų pirma vaikams ir moterims, taip pat prevencinės priežiūros ir socialinėmis paslaugomis. Jeigu įmanoma, prie sveikatos priežiūros programų, skirtų romų bendruomenėms, turėtų prisidėti kvalifikuoti romų darbuotojai.

- **Galimybė gauti būstą ir būtiniausias paslaugas. Sumažinti romų ir kitų gyventojų galimybės gauti būstą ir naudotis komunalinėmis paslaugomis (vandeniu, elektra ir dujomis) skirtumas.**

Visoje ES 72–100 proc. namų ūkių naudojasi vandentiekio³². Tačiau romų padėtis daug blogesnė. Jų gyvenimo sąlygos dažnai prastos – jie neturi tinkamos galimybės naudotis komunalinėmis paslaugomis, kaip antai vandeniu, elektra ar dujomis, o nesėslūs romai retai gali apsistoti ten, kur yra vandens³³. Tokios sąlygos turi neigiamos įtakos romų sveikatai ir visapusiškai integracijai į visuomenę.

Todėl valstybės narės turėtų didinti romų galimybę nediskriminuojamiems gauti būstą, įskaitant socialinį būstą. Veiksmai būsto srityje turi būti vykdomi pagal integruotą metodą, visų pirma apimančią švietimą, sveikatą, socialinius reikalus, užimtumą ir saugumą, taip pat segregacijos naikinimo priemones. Valstybės narės taip pat turėtų tenkinti ypatingus nesėslių romų poreikius (pvz., suteikti galimybę apsistoti tinkamose vietose). Jos turėtų aktyviai prisidėti tikslinėmis programomis, kuriose dalyvautų regioninės ir vietos institucijos.

²⁹ JT vystymo programa, „Roma centrinėje ir rytų Europoje. Kaip išvengti priklausomybės pinklių“ (angl. „The Roma in Central and Eastern Europe, Avoiding the Dependency Trap“), 2003 m. Bulgarija, Rumunija, Slovakija, Vengrija ir Čekija. Lygybės ir žmogaus teisių komisija, „Romų ir klajoklių bendruomenių patiriamos nelygybės apžvalga“ (angl. „Inequalities Experienced by Gypsy and Traveller Communities: A review“), 2009 m.

³⁰ Pagrindinių teisių agentūra, Europos Sąjungos mažumų ir diskriminacijos tyrimas (angl. „European Union Minorities and Discrimination Survey“), pagrindinių rezultatų ataskaita, 2009 m.

³¹ „Fundación Secretariado Gitano“, *op.cit.* Taip pat žr. Šefildo universiteto tyrimą „Romų ir klajoklių Anglijoje sveikatos būklė“ (angl. „The Health Status of Gypsies and Travellers in England“), 2004 m.

³² Eurostatas, 2002 m. – http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/8-21032006-AP/EN/8-21032006-AP-EN.PDF.

³³ Pagrindinių teisių agentūros 2009 m. lyginamoji ataskaita „Romų ir klajoklių Europos Sąjungoje būsto sąlygos“ (angl. „Housing conditions of Roma and Travellers in the European Union“),.

4. ROMŲ INTEGRACIJOS NACIONALINĖS STRATEGIJOS. AIŠKUS VALSTYBIŲ NARIŲ POLITINIS ĮSIPAREIGOJIMAS

Remdamasi valstybių narių, įskaitant tas, kurios įgyvendina iniciatyvą „Romų įtraukties dešimtmetis“³⁴, patirtimi, Komisija ragina valstybes nares suderinti savo romų integracijos nacionalines strategijas su pirmiau išdėstytu tiksliniu požiūriu ir pratęsti planavimo laikotarpį iki 2020 m. Valstybės narės, kuriose nacionalinės romų strategijos dar neįgyvendinamos, raginamos nustatyti panašius tikslus pagal jų teritorijose gyvenančių gyventojų romų skaičių³⁵ ir skirtingą esamą padėtį bei gyventojų romų ypatybes.

Valstybių narių nacionalinės strategijos turėtų remtis tiksliniu požiūriu, kuris, laikantis **Bendrų romų įtraukties pagrindinių principų**³⁶, padės aktyviai prisidėti prie romų socialinės integracijos **į plačiąją visuomenę ir naikinti esamą segregaciją**. Šios nacionalinės strategijos turėtų atitikti ir papildyti bendresnius strategijos „Europa 2020“ tikslus, todėl turėtų atitikti ir **nacionalines reformų programas**.

Rengdamos romų integracijos nacionalines strategijas valstybės narės turėtų atsižvelgti į šiuos punktus:

- Nustatyti pasiekiamus **nacionalinius romų integracijos tikslus**, kad būtų panaikinti romų ir kitų gyventojų skirtumai. Šių tikslų turėtų būti siekiama bent keturiose pagrindinėse ES romų integracijos srityse: švietimo, užimtumo, sveikatos priežiūros paslaugų ir būsto.
- Jei aktualu, remiantis jau turimais socialiniais, ekonominiais ir teritoriniais rodikliais (t. y. labai žemas išsilavinimo lygis, ilgalaikis nedarbas ir pan.), nustatyti tuos **nepalankioje padėtyje esančius mikroregionus ar segreguotas apylinkes**, kuriuose bendruomenės gyvena skurdžiausiai.
- Skirti **pakankamą finansavimą iš nacionalinių biudžetų**, kuris, jei įmanoma, bus papildomas tarptautinėmis ir ES lėšomis.
- Įtraukti **griežtus priežiūros metodus** romų integracijos veiksmų poveikiui įvertinti ir strategijos pritaikymo peržiūros mechanizmą.

³⁴ „Romų įtraukties dešimtmetis 2005–2015 m.“ yra tarptautinė iniciatyva, kurią vykdydamos vyriausybės, tarptautinės organizacijos partnerės ir pilietinė visuomenė bendradarbiauja, kad pagreitintų romų įtraukties pažangą, skaidriai ir objektyviai ją įvertintų. Dvylika šiuo metu minėtą iniciatyvą įgyvendinančių šalių yra Bulgarija, Čekija, Ispanija, Rumunija, Slovakija, Vengrija, taip pat Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija, Juodkalnija, Kroatija, ir Serbija. Slovėnija turi stebėtojo statusą. Tarptautinės organizacijos partnerės – Pasaulio bankas, Atviros visuomenės institutas, JT vystymo programa, Europos Taryba, Europos Tarybos vystymo bankas, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija, Europos romų informacijos biuras, Europos romų ir klajoklių forumas, Europos romų teisių centras, JT agentūra HABITAT, Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras ir UNICEF.

³⁵ Žr. Europos Tarybos duomenis http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/default_EN.asp, kurie pateikti šio komunikato priede.

³⁶ 10 bendrų romų įtraukties pagrindinių principų buvo pristatyti per pirmąjį forumo posėdį 2009 m. balandžio 24 d. Jie pridėti prie 2009 m. birželio 8 d. Tarybos išvadų. Principai yra šie: 1) konstruktyvi, pragmatiška ir nediskriminacinė politika, 2) aiškus, bet neišskirtinis dėmesys, 3) kultūrų įvairovę grindžiamas požiūris, 4) tikslas – integracija į visuomenę, 5) informavimas apie lyčių aspektą, 6) įrodymais pagrįstos politikos perdavimas, 7) ES priemonių naudojimas, 8) regionų ir vietos valdžios institucijų dalyvavimas, 9) pilietinės visuomenės dalyvavimas, 10) aktyvus romų dalyvavimas.

- Strategijos turėtų būti kuriamos, įgyvendinamos, o jų įgyvendinimas kontroliuojamas glaudžiai bendradarbiaujant ir nuolat vedant dialogą su **romų pilietine visuomene, regioninėmis ir vietos institucijomis.**
- Paskirti **nacionalinį romų integracijos nacionalinės strategijos kontaktinį centrą**, kuris būtų įgaliotas derinti strategijos kūrimą ir įgyvendinimą, arba, jei įmanoma, remtis tinkamomis esamomis administracinėmis struktūromis.

Prašoma, kad valstybės narės parengtų ar peržiūrėtų savo romų integracijos nacionalines strategijas ir iki 2011 m. gruodžio mėn. pabaigos pateiktų jas Komisijai. 2012 m. pavasarį, prieš Romų įtraukties forumo posėdį, Komisija įvertins šias nacionalines strategijas ir pateiks pažangos ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai.

5. KONKREČIŲ ROMAMS NAUDINGŲ REZULTATŲ SIEKIMAS

Romų integracijos nacionalinių strategijų įgyvendinimas ir sėkmė labai priklausys nuo veiksmingo pakankamų nacionalinių išteklių paskirstymo. Neabejotina, kad vien ES finansavimas romų padėties išspręsti nepadės, tačiau Komisija primena, kad šiuo metu valstybių narių pastangoms socialinės įtraukties srityje, įskaitant pagalbą romams, paremti numatytas **26,5 mlrd. EUR ES finansavimas**³⁷.

2010 m. balandžio mėn. Komisija paragino³⁸ valstybes nars užtikrinti, kad romai galėtų naudotis esamomis ES finansinėmis priemonėmis, visų pirma struktūriniais fondais ir Europos žemės ūkio fondu kaimo plėtrai. Šiam požiūriui 2010 m. birželio mėn. pritarė Taryba³⁹. Tačiau daugelis valstybių narių šiuo metu dar nepakankamai naudojami esamomis ES lėšomis romų poreikiams tenkinti.

Padaryti pažangą šiuo programavimo laikotarpiu (2007–2013 m.)...

- Tam, kad būtų panaikinti tinkamų strategijų kūrimo ir veiksmingų priemonių joms įgyvendinti trūkumai, valstybės narės raginamos iš dalies pakeisti savo veiklos programas, kurios bendrai finansuojamos iš struktūrinių fondų ir Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai, kad jomis būtų geriau remiami romams skirti projektai ir kad jos būtų suderintos su romų integracijos nacionalinėmis strategijomis.
- Komisija kartu su valstybėmis narėmis nagrinės naujiems poreikiams tenkinti reikiamus jų veiklos programų pakeitimus, taip pat užtikrins, kad būtų galima lengviau pasiekti rezultatų ir greičiau įgyvendinti prioritetus, įskaitant iš dalies pakeistame Reglamente dėl Europos regioninės plėtros fondo⁴⁰ nustatyto integruoto požiūrio dėl būsto pritaikymą. Komisija sparčiai išnagrinės su romų integracijos nacionalinėmis strategijomis susijusius prašymus pakeisti programas.

³⁷ Europos socialiniam fondui 2007–2013 m. laikotarpiu skirta 9,6 mlrd. EUR nepalankioje padėtyje esančių žmonių, įskaitant romus, socialinės ir ekonominės įtraukties priemonėms ir 172 mln. EUR – atskirai romų integracijos veiksmams. Europos regioninės plėtros fondo atveju daugiau negu 16,8 mlrd. EUR planuojama skirti socialinei infrastruktūrai.

³⁸ COM(2010) 133.

³⁹ 2010 m. birželio 7 d. Tarybos išvados, 10058/10+COR 1.

⁴⁰ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 437/2010 (OL L 32, 2010 5 29). 2011 m. vasario 9 d. Komisija paskelbė integruotos Europos regioninės plėtros fondo paramos marginalizuotų bendruomenių būstui įgyvendinimo gaires, kurioms pritarė Fondų koordinavimo komitetas.

- Valstybės narės gali naudotis didele ES technine parama (4 proc. visų struktūrinių fondų), tačiau valstybės narės iki 2009 m. pabaigos vidutiniškai panaudojo vos 31 proc. planuotų paskirstyti lėšų. Jeigu minėtos lėšos nebus panaudotos, vėliau jų panaudoti nebepavyks. Taigi kurdamos savo romų integracijos nacionalines strategijas valstybės narės turėtų labiau naudotis ES technine parama⁴¹, kad pagerintų savo valdymo, kontrolės ir vertinimo gebėjimus, be kita ko, romams skirtų projektų srityje. Šia priemone valstybės narės galėtų pasinaudoti ir tam, kad pasisemtų regioninių, nacionalinių ir tarptautinių organizacijų įgytos programų rengimo, įgyvendinimo ir įgyvendinimo kontrolės patirties.
- Siekiant išspręsti gebėjimų problemas, kaip antai praktinės patirties ir valdymo institucijų administracinių pajėgumų stoką bei lėšų integruotiems projektams remti derinimo sunkumus, Komisija valstybės nars ragina apsvarstyti galimybę patikėti kai kurių savo programų dalių valdymą ir įgyvendinimą tarpinėms įstaigoms, pavyzdžiui, tarptautinėms organizacijoms, regioninėms vystymo įstaigoms, bažnyčioms, religinėms organizacijoms ar bendruomenėms, taip pat nevyriausybinėms organizacijoms, kurios turi įrodytos romų integracijos patirties ir žinių apie vietos subjektus⁴². Šiuo atžvilgiu naudinga priemonė galėtų būti Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto tinklas⁴³.
- Valstybės narės taip pat turėtų apsvarstyti galimybę naudotis Europos mikrofinansų priemone „Progress“⁴⁴, kuriai 2010–2013 m. laikotarpiu numatyta iš viso 100 mln. EUR vertės ES lėšų. Komisijos vertinimu, ši suma galėtų būti panaudota daugiau negu 500 mln. EUR vertės mikrokreditams per artimiausius aštuonerius metus. Romų bendruomenės – viena iš priemonės tikslinių grupių⁴⁵. Jeigu romų bendruomenėms būtų suteikta galimybė užsiimti savarankiška veikla, šie žmonės galėtų įgyti motyvacijos aktyviai dirbti reguliarią darbą, tapti mažiau priklausomi nuo pašalpų ir įkvėpti ateities kartas.
- Valstybės narės raginamos, kad kurdamos ir įgyvendindamos savo romų integracijos nacionalines strategijas naudotųsi Europos socialinių inovacijų iniciatyva, kurią Komisija rengiasi paskelbti 2011 m., kaip nustatyta pavyzdinėje iniciatyvoje „Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi planas“. Šis naujovėmis grindžiamas požiūris gali padėti didinti socialinės įtraukties politikos veiksmingumą.

...ir po 2013 m.

Romų integracijos nacionalinės strategijos turėtų apimti 2011–2020 m. laikotarpį, todėl svarbu, kad būtų kuo geriau panaudojamos lėšos, skirtos pagal daugiametę finansinę

⁴¹ Dokumentuose COM(2010) 110, „Sanglaudos politika. 2010 m. strateginė ataskaita dėl 2007–2013 m. programų įgyvendinimo“, ir SEC(2010) 360 pranešta, kad valstybės narės vidutiniškai panaudojo vos 31 proc. planuotų skirti lėšų sanglaudos politikai rengti, įgyvendinti ir kontroliuoti.

⁴² Pagal Tarybos reglamento Nr. 1083/2006 42 ir 43 straipsnius, susijusius su visuotinėmis dotacijomis (OL L 210, 2006 7 31).

⁴³ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas turi organizuotos pilietinės visuomenės nacionalinių kontaktinių centrų tinklą, kuriam priklauso nacionaliniai ekonomikos ir socialinių reikalų komitetai bei panašios organizacijos.

⁴⁴ 2010 kovo 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 283/2010/ES.

⁴⁵ Komisija jau remia, pavyzdžiui, „Kiūtprogram“ – Vengrijos romų bendruomenei skirtą nedidelės apimties bandomąjį projektą, pagal kurį teikiamos palyginti nedidelės mažosios paskolos.

programą. Šioje programoje bus nustatyta, kaip būsima ES biudžetu bus remiami strategijos „Europa 2020“ tikslai.

Nuo pat pradžių strategija „Europa 2020“ atsižvelgiama į gyventojų romų padėtį⁴⁶. Romų integracijos veiksams bus skiriamas dėmesys atitinkamomis ES finansinėmis priemonėmis, visų pirma sanglaudos politikos fondais. Rengdama pasiūlymus dėl būsimos sanglaudos politikos reguliavimo sistemos, atsižvelgdama į biudžeto peržiūrą⁴⁷ pateiktas gaires ir į penktosios Sanglaudos ataskaitos išvadas, Komisija sieks šalinti galimas dabartinės sanglaudos politikos lėšų veiksmingo naudojimo romų integracijai skatinti kliūti.

Bus svarbu užtikrinti, kad įvairių socialinės įtraukties ir kovai su skurdu naudotinių fondų prioritetinėmis investicijomis būtų remiamas nacionalinių reformų programų ir romų integracijos nacionalinių strategijų įgyvendinimas. Taip pat turėtų būti nustatytos išankstinės privalomos sąlygos, kad parama būtų veiksminga ir kad ja būtų orientuojamasi į rezultatus, be kita ko, užtikrinant geresnį vertinimą. Be to, bus nagrinėjama galimybė teikti teigiamas paskatas siekiant kompensuoti nevienodas sąlygas. Vienas pagrindinių aspektų, į kuriuos Komisija atsižvelgs rengdama būsimus pasiūlymus, bus procedūrų supaprastinimas programų dalyvių labui. Tai itin svarbu projektų, kuriais tenkinami romų poreikiai, srityje.

6. ROMŲ INTEGRACIJOS UŽ ES RIBŲ SKATINIMAS. YPATINGA PLĖTROS ŠALIŲ PADĖTIS

Komisijos plėtros strategijoje⁴⁸ atkreiptas dėmesys į nesaugią daugelio romų padėtį Vakarų Balkanuose ir Turkijoje. Europos Tarybos duomenimis, ten jų yra apie 3,8 mln.

Plėtros šalyse romai susiduria su panašiomis ar net rimtesnėmis problemomis negu daugelyje ES valstybių narių: socialine atskirtimi, segregacija ir marginalizacija, kurios lemia išsilavinimo stoką, nuolatinį nedarbą, ribotą galimybę naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, gauti būstą ir svarbiausias paslaugas, taip pat didelio masto skurdą. Be to, dėl karų Balkanų regione daugelis romų šeimų kaip perkeltieji asmenys turėjo pasitraukti į kitas šalis Vakarų Europos regione. Turkijoje romų grupės įvairios, tačiau daug jų patiria įvairiapusę socialinę atskirtį.

Per pastaruosius plėtros etapus įgyta patirtis rodo, kad romų integracijai skatinti būtina didinti politinį įsipareigojimą siekti romų įtraukties, skirti pakankamą nacionalinių biudžetų lėšų dalį, gerinti veiklos koordinavimą su visais atitinkamais paramos teikėjais, sistemingai atlikti vertinimą ir griežtesnę kontrolę. Minėtoms šalims ES romų integracijos tikslai taip pat reikšmingi. Šių šalių romų integracijos nacionalinės strategijos ir veiklos planai (dažnai parengti pagal „Romų įtraukties dešimtmečio 2005–2015 m.“ programą) turėtų būti peržiūrėti, atsižvelgiant į minėtus tikslus. Turkija dar nepriėmė romų įtraukties nacionalinio plano.

Komisija pasiryžusi padėti įgyvendinti toliau nurodytas šių šalių pastangas regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis siekiant pagerinti romų socialinę ir ekonominę įtrauktį:

⁴⁶ Integruotose ekonominės ir užimtumo politikos gairėse (Nr. 10) pateikiama aiški nuoroda į romus. Be to, pavyzdinėje iniciatyvoje „Kovos su skurdu ir socialine atskirtimi planas“ nustatyta, kaip įgyvendinant bendrą kovos su skurdu ir socialine atskirtimi politiką siekti romų integracijos. Kitomis užimtumo politikos gairėmis užimtumas didinamas taip, kad būtų užtikrinama gyventojų romų socialinė ir ekonominė integracija.

⁴⁷ COM(2010) 700, ES biudžeto peržiūra.

⁴⁸ COM(2010) 660, „Plėtros strategija ir pagrindiniai uždaviniai 2010–2011 m.“.

- gerinti paramos teikimą pagal Pasirengimo narystei pagalbos priemonę strateginėms ir į rezultatus orientuotoms įvairiems subjektams naudingoms nacionalinėms programoms rengti, be kita ko, dėmesį telkiant į viso sektoriaus metodą, skirtą socialiniam vystymui. Šiuo metu Komisija įgyvendina arba planuoja projektus, kurių bendra vertė yra daugiau negu 50 mln. EUR ir kurie taip pat galėtų būti visiškai arba bent iš dalies naudingi romų bendruomenėms;
- stiprinti pilietinės visuomenės dalyvavimą, skatinant institucinius dialogus su romų atstovais, kad šie dalyvautų ir prisiimtų atsakomybę formuojant politiką, taip pat ją įgyvendinant ir prižiūrint regioniniu, nacionaliniu ir vietos lygmenimis;
- atidžiai prižiūrėti kiekvienos šalies pažangą, susijusią su romų ekonomine ir socialine padėtimi, ir kasmet pateikti išvadas plėtros pažangos ataskaitose.

7. GALIŲ PILIETINEI VISUOMENEI SUTEIKIMAS. SVARBESNIS EUROPOS ROMŲ ĮTRAUKTIES FORUMO VAIDMUO

Europos romų įtraukties forume⁴⁹ vyksta naudingos visų suinteresuotųjų šalių – ES institucijų, nacionalinių vyriausybių, tarptautinių organizacijų, mokslo bendruomenės ir romų pilietinės visuomenės atstovų – diskusijos, taip pat imamasi bendrų veiksmų. Forumas gerokai padėjo užtikrinti, kad tiek Europos, tiek nacionalinėje politikoje būtų labiau atsižvelgiama į romų poreikius.

Komisija pasiryžusi imtis svarbesnio vaidmens forume ir padidinti forumo reikšmę, remdamasi patirtimi ir derindama jo veiklą su romų integracijos nacionalinių strategijų keturiomis prioritetinėmis sritimis.

Forume suinteresuotosios šalys, visų pirma romų bendruomenių atstovai, turėtų gauti galimybę prisidėti prie Europos romų integracijos nacionalinių strategijų plano. Sutvirtintas forumas gali padėti valstybėms narėms dalytis gerąja patirtimi, taip pat diskutuoti apie tarptautinių organizacijų, kurios turi romų įtraukties skatinimo patirties, taikomus metodus ir taip rasti atitinkamus politinius atsakus. Be to, forume Komisija susipažins su romų pilietinės visuomenės atsiliepimais dėl nacionalinių pastangų rezultatų.

8. PAŽANGOS VERTINIMAS. GRIEŽTOS PRIEŽIŪROS SISTEMOS SUKŪRIMAS

Šiuo metu sudėtinga gauti tikslus, išsamius ir visapusiškus romų padėties valstybėse narėse duomenis ir nustatyti konkrečias priemones, kuriomis sprendžiami romų atskirties ir diskriminacijos klausimai. Neįmanoma įvertinti, ar tokiomis priemonėmis pasiekta rezultatų, kurių tikėtasi. Todėl svarbu rinkti patikimus duomenis.

Taigi būtina nustatyti **griežtą kontrolės mechanizmą** ir aiškius kriterijus, kurie padės užtikrinti, kad apčiuopiami rezultatai būtų įvertinami, kad romų integracijai skirtos lėšos

⁴⁹ Pirmasis forumo posėdis įvyko 2009 m., po to, kai 2008 m. gruodžio 8 d. paskelbtos Bendrųjų reikalų tarybos išvados, kuriomis Komisija paraginta užtikrinti, kad integruotame Europos forume valstybės narės dalytųsi romų integracijos gerąja patirtimi, teiktų analitinę paramą ir skatintų visų šalių, kurioms svarbūs romų klausimai, įskaitant romams atstovaujančias organizacijas, bendradarbiavimą. Bendrųjų reikalų tarybos išvados 15976/1/08 REV 1.

pasiektų galutinius paramos gavėjus, kad įgyvendinant ES romų integracijos tikslus būtų pasiekta pažanga ir kad romų integracijos nacionalinės strategijos būtų įgyvendinamos.

Komisija **Europos Parlamentui ir Tarybai kasmet teiks** gyventojų romų integracijos valstybėse narėse ir tikslų įgyvendinimo **ataskaitas**.

Tai Komisija darys remdamasi Jungtinių Tautų vystymo programos bandomuoju romų būsto tyrimo projektu, kuris įgyvendintas visų pirma bendradarbiaujant su Pasaulio banku ir Pagrindinių teisių agentūra⁵⁰. Komisija prašo, kad Pagrindinių teisių agentūra šį tyrimą praplėstų, kad jis apimtų romus visose valstybėse narėse, ir vykdytų reguliariai, kad būtų galima įvertinti pasiektą pažangą. Pagrindinių teisių agentūra, bendradarbiaudama su kitomis atitinkamomis institucijomis, kaip antai su Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondu, rinks romų padėties duomenis, susijusius su galimybe įsidarbinti, mokytis, naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis ir gauti būstą. Duomenys bus renkami ir atliekant konkrečius mokslinius tyrimus, finansuojamus pagal Septintosios bendrosios mokslinių tyrimų programos socialinių, ekonomikos ir humanitarinių mokslų teminę sritį. Vykdydamos minėtus veiksmus Komisija, Pagrindinių teisių agentūra ir kitos Sąjungos įstaigos pagal Europos Sąjungos sutarties 4 straipsnio 2 dalį gerbs valstybių narių nacionalinį savitumą, neatsiejamą nuo jų pagrindinių politinių bei konstitucinių struktūrų, įskaitant regioninę ir vietos savivaldą.

Komisija taip pat atsižvelgs į tęsiamą veiklą taikant atvirojo koordinavimo metodą socialinės politikos srityje ir kitų valstybių narių nuomones, kurias jos pateiks atsižvelgdamos į savo romų integracijos priežiūros sistemas. Išsami valstybių narių ir suinteresuotųjų šalių vykdoma romų integracijos nacionalinių strategijų įgyvendinimo priežiūra yra tvirtas būdas didinti skaidrumą ir atskaitomybę, siekiant, kad romų integracijos poveikis būtų veiksmingiausias.

Nacionalinės reformų programos ir pagal strategiją „Europa 2020“ vykdoma priežiūra bei tarpusavio peržiūra turėtų būti papildomi informacijos šaltiniai, į kuriuos atsižvelgiant būtų galima vertinti pažangą ir teikti gaires valstybėms narėms.

Siekdama gauti naudingus duomenis ateityje, Komisija taip pat skatins nacionalinių statistikos tarnybų ir Eurostato bendradarbiavimą, kad pirmiausia galėtų įvardyti ES mažiausiai išsivysčiusių mikroregionų, kuriuose gyvena daugiausia marginalizuotų grupių, visų pirma romų, nustatymo metodus. Šis teritorinis požiūris į duomenų rinkimą tiesiogiai naudingas kovojant su romų skurdu ir atskirtimi. Be to, Pagrindinių teisių agentūra turėtų bendradarbiauti su valstybėmis narėmis, kad išplėtotų priežiūros būdus, kurie galėtų padėti atlikti romų padėties visoje Europoje lyginamąjį tyrimą.

9. IŠVADOS. 10 METŲ POKYČIAMS ĮGYVENDINTI

Šis ES romų integracijos nacionalinių strategijų planas suteikia galimybę išvien imtis veiksmų visuose lygmenyse (ES, nacionaliniame, regioniniame) ir su visomis suinteresuotosiomis šalimis, įskaitant romus, kad būtų įgyvendintas vienas rimčiausių socialinių uždavinių Europoje – panaikinti romų atskirtį. Planu papildomi galiojantys nediskriminavimo, pagrindinių teisių, laisvo asmenų judėjimo ir vaiko teisių⁵¹ sričių ES teisės aktai ir politika.

⁵⁰ JT vystymo programos tyrimas, bendrai finansuotas Regioninės politikos generalinio direktorato ir parengtas bendradarbiaujant su šiuo generaliniu direktoratu, Pagrindinių teisių agentūra, Pasaulio banku ir Atviros visuomenės institutu (2011 m. pavasaris, rezultatai – rudenį). Tyrimas atliktas 11 šalių (Bulgarijoje, Čekijoje, Graikijoje, Vengrijoje, Lenkijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Ispanijoje ir Portugalijoje).

⁵¹ COM(2011) 60, „ES vaiko teisių darbotvarkė“.

Plane ES lygmeniu nustatyti romų integracijos tikslai, kurie turi būti įgyvendinti nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis. Šie plataus užmojo tikslai bus pasiekti, tik jeigu aiškiai įsipareigos valstybės narės ir nacionalinės, regioninės bei vietos institucijos ir prisidės romų pilietinės visuomenės organizacijos.

Komisija ragina Europos Parlamentą, Europos Vadovų Tarybą, Tarybą, Regionų komitetą ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą pritarti ES romų integracijos nacionalinių strategijų planui. Daugiau negu dešimtmetį ES institucijos nuolat ragino valstybes nares ir šalis kandidates pagerinti romų socialinę ir ekonominę integraciją. Dabar laikas gerus ketinimus paversti konkretesniais veiksmais.

Priedas. Pagal Europos Tarybos duomenis (http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/default_en.asp) parengta lentelė

Duomenys iš Europos Tarybos Romų ir keliautojų padalinio parengto dokumento							
Europos šalis (ES valstybės narės)	Bendras gyventojų skaičius šalyje (2009 m. liepos mėn.)	Oficialus skaičius (vėliausias gyventojų surašymas)	Minimalūs apytikriai duomenys	Maksimalūs apytikriai duomenys	Apytikrių duomenų vidurkis	Visų gyventojų dalis procentais (skaičiuojama pagal vidurkį)	Atnaujinta
<i>Austrija</i>	8 205 533	Duomenų nėra	20 000	30 000	25 000	0,30 %	2010 09 14
<i>Belgija</i>	10 414 336	Duomenų nėra	20 000	40 000	30 000	0,29 %	2010 09 14
<i>Bulgarija</i>	7 262 675	370 908 (2001 m.)	700 000	800 000	750 000	10,33 %	2010 09 14
<i>Kipras</i>	792 604	560 (1960 m.)	1 000	1 500	1 250	0,16 %	2009 08 03
<i>Čekija</i>	10 220 911	11 718 (2001 m.)	150 000	250 000	200 000	1,96 %	2010 09 14
<i>Danija</i>	5 484 723	Duomenų nėra	1 000	10 000	5 500	0,10 %	2009 08 03
<i>Estija</i>	1 307 605	584 (2009 m.)	1 000	1 500	1 250	0,10 %	2009 08 03
<i>Suomija</i>	5 244 749	Duomenų nėra	10 000	12 000	11 000	0,21 %	2009 08 03
<i>Prancūzija</i>	64 057 790	Duomenų nėra	300 000	500 000	400 000	0,62 %	2010 09 14
<i>Vokietija</i>	82 400 996	Duomenų nėra	70 000	140 000	105 000	0,13 %	2010 09 14
<i>Graikija</i>	10 722 816	Duomenų nėra	180 000	350 000	265 000	2,47 %	2010 09 14
<i>Vengrija</i>	9 930 915	190 046 (2001 m.)	400 000	1 000 000	700 000	7,05 %	2010 09 14
<i>Airija</i>	4 156 119	22 435 (2006 m.)	32 000	43 000	37 500	0,90 %	2010 09 14

<i>Italija</i>	59 619 290	Duomenų nėra	110 000	170 000	140 000	0,23 %	2010 09 14
<i>Latvija</i>	2 245 423	8 205 (2000 m.)	13 000	16 000	14 500	0,65 %	2009 08 03
<i>Lietuva</i>	3 565 205	2 571 (2001 m.)	2 000	4 000	3 000	0,08 %	2009 08 03
<i>Liuksemburgas</i>	486 006	Duomenų nėra	100	500	300	0,06 %	2009 08 03
<i>Malta</i>	403 532	Duomenų nėra	0	0	0	0,00 %	2009 08 03
<i>Nyderlandai</i>	16 645 313	Duomenų nėra	32 000	48 000	40 000	0,24 %	2010 09 14
<i>Lenkija</i>	38 500 696	12 731(2002 m.)	15 000	60 000	37 500	0,10 %	2010 09 14
<i>Portugalija</i>	10 676 910	Duomenų nėra	40 000	70 000	55 000	0,52 %	2010 09 14
<i>Rumunija</i>	22 246 862	535 140 (2002 m.)	1 200 000	2 500 000	1 850 000	8,32 %	2010 09 14
<i>Slovakija</i>	5 455 407	89 920 (2001 m.)	400 000	600 000	500 000	9,17 %	2010 09 14
<i>Slovėnija</i>	2 007 711	3 246 (2002 m.)	7 000	10 000	8 500	0,42 %	2009 08 03
<i>Ispanija</i>	46 157 822	Duomenų nėra	650 000	800 000	725 000	1,57 %	2010 09 14
<i>Švedija</i>	9 276 509	Duomenų nėra	35 000	50 000	42 500	0,46 %	2010 09 14
<i>Jungtinė Karalystė</i>	60 943 912	Duomenų nėra	150 000	300 000	225 000	0,37 %	2010 09 14
<i>Iš viso ES</i>					6 172 800	1,73 %	
(Ne ES valstybės narės)							

<i>Albanija</i>	3 619 778	1261 (2001 m.)	80 000	150 000	115 000	3,18 %	2010 09 14
<i>Andora</i>	72 413	Duomenų nėra	0	0	0	0,00 %	2009 08 03
<i>Armėnija</i>	2 968 586	Duomenų nėra	2 000	2 000	2 000	0,07 %	2009 08 03
<i>Azerbaidžanas</i>	8 177 717	Duomenų nėra	2 000	2 000	2 000	0,02 %	2009 08 03
<i>Baltarusija</i>	9 685 768	Duomenų nėra	10 000	70 000	40 000	0,41 %	2010 09 14
<i>Bosnija ir Hercegovina</i>	4 590 310	8 864 (1991 m.)	40 000	60 000	50 000	1,09 %	2010 09 14
<i>Kroatija</i>	4 491 543	9 463 (2001 m.)	30 000	40 000	35 000	0,78 %	2010 09 14
<i>Gruzija</i>	4 630 841	1 744 (1989 m.)	2 000	2 500	2 250	0,05 %	2009 08 03
<i>Islandija</i>	304 367	Duomenų nėra	0	0	0	0,00 %	2009 08 03
<i>Kosovas*</i>	2 542 711	45 745 (1991 m.)	25 000	50 000	37 500	1,47 %	2010 09 14
<i>Lichtenšteinas</i>	34 498	Duomenų nėra	0	0	0	0,00 %	2009 08 03
<i>Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija</i>	2 061 315	53 879 (2002 m.)	135 500	260 000	197 750	9,59 %	2010 09 14
<i>Moldova</i>	4 324 450	12 280 (2004 m.)	15 000	200 000	107 500	2,49 %	2010 09 14
<i>Monakas</i>	32 796	Duomenų nėra	0	0	0	0,00 %	2009 08 03
<i>Juodkalnija</i>	678 177	2 826 (2003 m.)	15 000	25 000	20 000	2,95 %	2010 09 14
<i>Norvegija</i>	4 644 457	Duomenų nėra	4 500	15 700	10 100	0,22 %	2009 08 03
<i>Rusija</i>	140 702 094	182 617 (2002 m.)	450 000	1 200 000	825 000	0,59 %	2010 09 14

<i>San Marinas</i>	29 973	Duomenų nėra	0	0	0	0,00 %	2009 08 03
<i>Serbija (išsk. Kosovo)</i>	7 334 935	108 193 (2002 m.)	400 000	800 000	600 000	8,18 %	2010 09 14
<i>Šveicarija</i>	7 581 520	Duomenų nėra	25 000	35 000	30 000	0,40 %	2010 09 14
<i>Turkija</i>	71 892 807	4 656 (1945 m.)	500 000	5 000 000	2 750 000	3,83 %	2010 09 14
<i>Ukraina</i>	45 994 287	47 917 (2001 m.)	120 000	400 000	260 000	0,57 %	2010 09 14
<i>Iš viso ne ES</i>					5 084 100	1,63 %	
<i>Iš viso Europoje</i>					11 256 900		

* Pagal Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliuciją 2144/99.